॥श्रीगणेशाय नमः॥ विश्राणनाहृविरलोऽवसरानवाप्य सामंदाग्रेमपि दवीयसि विश्वमातुः॥ अश्रान्तभक्तकरुणा पवनापविद्धान्यंतः स्मराम्यहमपांगतरंगितानि॥१॥
आवेघनामविदितं किमपाव्यनुकं नक्तंदिनांतरकृशांपरामायनालं॥ इत्युन्मुखस्य किमपि च्छवणे [illegible] निधातुं मातः प्रसीद मलयध्वजपांड्यकन्ये॥२॥ श्रीशंवर
आकंदितं सदितमाहतमानतं वा कस्याद्रुमस्य हृदयं किमनः फलं वा॥ यस्यामनो द्रवति या जगतां त्वतंत्रा तस्यास्तवांब पुरतः कथयामि खेदं॥३॥ पर्याकुलेम
नसिधाच्चिपरिस्खलं या मावर्तचक्र इव चक्रषि घूर्णमाने॥ कस्त्वमपि पास्यति शिवे ममतामवस्थां काले दयस्व कथयामि तवाधुनैव॥४॥ भक्तिं करानुनितरां
सुरजातिमात्रमग्रामीणजंतुरिव पारजनैः पुलाकः॥ अन्यत्र देवि भवदीय पदारविंदाद्दाकृष्यमाणमपि मे हृदयं न याति॥५॥ अंगीकुरुष्व ममवर्धीरयवा वचेत्
दासास्तव त्रिवचं सव जयपलोकान्॥ नावतेनवस्कुरानवुविश्वमातरु द्वैद्वैधपराकिं कुरमौलिभंगः॥६॥ वेदांतवाक्यजनितं विमलं विचारं रासाद्यबोध
मनुचिंतनतोपरांशं॥ मुक्तिं ब्रजंति मनुजा इति सन्ति मा घामालं प्रमत्त स्मरितु महि निश्चलकन्या॥७॥ इत्थं कृवदविषयाः कति नाम शाखाः सन्त्यासां शिरांसि कति नामप
धन्विधानि॥ अर्थावबोधविधुरां क्षरलाभ एव तेपां शिवकतिभिरस्तु शरीरबंधः॥८॥ न्यायाः परस्परविभिन्नदिशः सहस्रं पुष्ठा वचानि च भवंत्युपबृंहणानि॥
भ्रंशस्थितगिरि सकलनिगमापशानां तासर्पसारमवधीर्य धारयितुं क्षमः कः॥९॥ अस्पष्टरम्यरुचिविधिर्जनुषां सहस्रैरापातनाभयतुत्वापि न तोषिबोधः॥ श्रीम
दुर्योदिकल्पितविकल्पतरंगसांद्रान् दुष्पूर्वपक्षजलधीन्कथमुत्तरमा॥१०॥ ब्रह्मात्मशास्त्रिकरातिबंधाविमोचनीति मायामपाकरणोतरूपवृष्टं ति॥ श्रीशंकरं वद॥

६१

सपापच्छात्पुनरावर्तनमात्रमेव सामर्थ्यमायतिशालि परिश्रमायं ॥११॥ तस्मै प्रसीदसि गिरीं दृढतयइत्थं संपादयतनत्रान क्रूरपराभवाधं ॥ यस्मै प्रसीदसि स
पक्षमतवबोधतुपिधं परस्परसमाश्रयमतदास्ते ॥१२॥ आकर्णयन्निममप्युपगम्यवादं जानानु कोपि यदिषा हृदयं श्रुतीनां ॥ तस्मात्पसंस्तभववंधशमनार्जिता
यैर्हितभ्रमोगत्तनुजन्मशतैः क्रियाद्भिः ॥१३॥ कालेन ह यत्नवधावपतकदापि क्वाप्यतिमतं जनुषि क्वापि गतिं लभेत ॥ इत्थं समर्थनविधेर्वरमागमानां पर्यायस्तुति
विभेवनयनं नयेषी ॥१४॥ एकापवर्गसमयेजगतोपवर्गः सर्वापवर्गसमये पुनरस्तसंसारः ॥ इति धंकमपि पश्यामि हावलंघ्य स्पष्टानुष्ठानं कस्य मनने नपापवृत्तेः ॥१५॥
अभ्यस्यवदमवधार्य च पूर्वतंत्रमालक्ष्य शिष्टचरितानि दृष्ट्वा विधानि ॥ अध्यापनादिभिरवाप्य धनं च पश्चात्कर्माणि मातरलसाः कथमाचरेयुः ॥१६॥ श्रीः॥
आयस्यतावदपि कर्मकरानुकिंचित्तेनापि मानरधिकं किमिवानुभाव्यं ॥ आलस्यमेव यदहं सरतं वपुसी मन्यामहे स तु किंचिदिदं तदेतत् परतापसत्वं ॥१७॥ श्रीः॥
कर्म प्रजामयपदिनं नमधः पतेम यद्याचरेम न कदापि भयं तरेम ॥ कर्म प्रजादिभिरिचैरदितिश्च प्रवृत्ता पश्चाद्वनं कनतिगमाइति नप्रतीमः ॥१८॥ कर्मण्यकर्मवि
धिरयपदाचरंति कर्माणि तत्तदनुबंधविधाति हासयंति ॥ संयतभाव्यभिनवाभवितानुबंधः प्राचीनबंधहरणकइहाप्युपायः ॥१९॥ आरब्धकर्मविषयदार
भतोविधयःतारब्ध स्मात्तदपीदं हदइवायपतां ॥ कालः क्रियानविमया प्रतिपालनीयो यस्य क्षणार्धमपि कल्पशतं समानं ॥२०॥ पुंसः क्षणार्धमपि

②

संसरणाक्षमस्य सांख्यादयः सरणयो नविंशतिरूर्णी॥ संख्यायगांगासितौ ताः रसरूलाश्च रकृष्मा भुंध्वेति वागिव महाश्रुध्यार्द्दनस्या॥२१॥श्रीशंकरेवेद॥

भक्तिः स्वरूपायदि भव द्रुतिभावभेदस्तत्केवलानन्दयितया विफलैव भक्तिः॥ प्रीतिर्व्यपितिजगतामनिरूपनास्ति स्वामदुहाम खलु संतिजनास्त्रिलोक्यां॥२२॥

आप्तासमस्तजगतां भवतीतिसम्यक्‌विज्ञाय यदि तनुते व्यभिभाव बंधं॥ साभक्तिरित्यभिमतं यदि संसिद्धमिदं। अर्थविशेष्यमलमेव विशेषणं नः॥२३॥श्रीय

स्यामेनरहमवधार्य परस्तबुध्या यत्प्रीयते गुरुजनेष्विवसेवभक्तिः॥ स्यादेतदेवमियमेवनु बमतिहास्या दूतश्चमाक्ति मपि धिकूभवबंधमलो॥२४॥श्रीः५

सैवेवभक्तिरितिकर्मयथाप्रवेशाः सयुप्रसादफलकं किल कर्मसेवा॥ ध्यानप्रवाहइतिच श्रवणात्तृतीयः प्रागेव मातरयमा कलितोभ्युपायः॥२५॥

अत्रैव दास्यसि विमुक्ति यथापि याचे मातः शरीरपतनं मणिकर्णिकायां॥ अस्त्वस्वकूतमनुरूपनमीश्वराणां दासस्यकर्मकरतेवनथापि कूर्य॥२६॥

सघोभवं स्तुतिनामुपदेशलाभः पापासनां बकुतिभिसमयप्रतीत॥ इत्यादिभिः किल पुराणवचोभिरेव वाराणसीमपि नयाचि तु मुक्तिकामा॥२७

आक्रांतमंतरितिकिंमदमस्तरादेर्गीर्वकलीपलितरागशतानुबद्धा॥ दोरेः स्तवैश्च गृहमावत मुक्तमपर्णे प्रीतः कथं भवतु मे मनसः प्रसादः॥२८॥

धन्याः कतित्रिभुवनपरमापभोगं संसारमेव भुवनश्वरि भावयंतः॥ आभासरूपमव बोधमिमं समयाक्लिष्यक्लिपयाक्लिपदहं समुनाभवना॥२९॥

कीत्पांनि पातयवकुः श्वपचालयेषा स्वर्गं न पवसप वर्गमपोगतिं वा॥ अद्यैव वा कुरु दयां पुनरायतौ वा कः संभ्रमो मम धनेंधनिनः प्रमाणं॥५०॥ श्री॥ ४
नाहं सहे तव कृपाश्रवणां नरायं नाहं सहे तव पदार्चनविच्युतिं वा॥ माखंडिदिन्मानदविरुद्धमपंनचे स्यामेवास्तु मातरपवर्गमहोपसर्गः॥५१॥ श्री॥
आचूडमाचरणमंबतवानुवारं मंतं स्मरन्भुवनमंगलमंगमंगं॥ आनंदसागरतरंगपरंपराभिरांदोलितोनगणयामिगतान्यहानि॥५२॥
पाषाणतोपिकठिणांगिरिराजशृंगीनां प्रायः परिक्रमवशादिवपाटलाभं॥ अंब स्मरयममतार्णवमाधनलब्धहय्यंगवीनसुकुमारमिदं पदंते॥५३॥
येनामसंतिगुरवः कृतिचिंतितोसौ तेषामपिस्वपदुपेतवतागुरूणां॥ पादेनमार्धभिमतेन वयं त वांब संसारसागरममी क्रमतुत्तरामः॥५४॥ श्री॥ हे
साधारणेस्मरजयेनिटिलाक्षिसाध्ये भागीकृतो हरतुनाम परास्समग्रं॥ वामांघ्रिमात्रमलिकेनजननिद्रवीयः स्पाब्रवानतिहरहकाललयेपुरारेः॥५५॥
स्पात्तोपलंभमनमनोपदिविश्वमातस्त्वत्पादपांसुर्लभासव पादुकासु॥ स्पादुर्दर्दुरांयदिपुराकुरन्नहेण पुरारेरस्याधिराहणविधोभवतपाणः॥५६॥
प्रस्निग्धमुग्धरुचिपादतलेभवसाल न्ने दृष्ट्यादिरम्हदपारविंदे॥ एषेत सामभुवनद्गुरुशातीपतिवसाम्रातस्तरणवरीत्नवपश्यमरसा॥५७॥ श्री॥
अप्राकृतीमदुलमा माविचार्यपूर्वं विदांविनासिपदयोः स्कृदं मयायता॥ नम्रोभवार्णवनिमज्जनदातरस्यमातः क्षमस्व मधुरस्थिरबालकृत्सं॥५८॥
पद्मानमन्यधृपतिः प्रणयापराधान्मंदस्मितस्परितिवंद्रकलांचनेले॥ पुष्पांचनेपि मदितं पदयोर्युगंतन्मातस्तुदंति नकुचं परुषाणि रोमा॥५९॥

अज्ञातसुंदरवधूनरमप्रमेयमप्राकृतं परमंगलमंघ्रिपद्मं ॥ संदर्शयदपि समुद्गवती दयार्द्रो द्रष्टास्मि केन ... देहं तु विलोचनेन ॥ ६० ॥ यः
दिग्भाद्दशानि दिविषद्गृहिणां चितानि वक्षस्थलानि मम पद्मधारयितुं प्रदर्शय ॥ तत्संभावनेव ध्यानमेवैतद्रूपधेयमुद्रावतंसारणं परिशोभनानः ॥ ६१ ॥
अखिलरमहसनवधोद्भिलकालचक्रधन्याः स्वरूपकृतिपयशुद्धयोगिमुख्याः ॥ लीनालवांघ्रियुगले परिभुक्तसंज्ञा स्नाना मनस्सु नखानवधारयंति ॥ ६२ ॥
आशीरनाप्तमंतयाकलितस्वया सावानप्पमेवतवसंभ्रमनादगांकः ॥ स्यामानमविनियतं बहुधाविभज्य संमोदयाविविनिदधेन स्वरापदज्ञात ॥ ६३ ॥
नीतः प्रवेशमपतकमपि श्रुतं मे नास्ति स्वनादशिलयाप्रतिसंरुध्यमानं ॥ तव तावतया प्रकाममंमाहतीमधस्तात् तादृङ् न क्रियतां परदेवतायाः ॥ ६४ ॥
सन्नाडिभिर्य मम टः परिवार्यमाणमप्यर्भकं कूरुणया स्वयमापतंताः ॥ आकर्णयेयमपि नाम विरामकाले मातस्तवांघ्रिमणिनूपुररासिं
जितानि ॥ ६५ ॥ प्रमेशोकशावमुखैर्बलिभिः कुमारैः पर्यापतः परिगृहीतमिभमुखदंशाः ॥ उत्संगमेव बत दासमिमं कदाहं मातः प्रियं यदि कलमुतं तदमामनं
दुरोग्निरस्तव निवसाद्यावतीर्ण संप्राप्य पल्लवसमीरविनीतखेदः ॥ अत्रैव जन्मनि विधितः परमापदं शामाकर्णयेयमपि दिव्यमणिश्रेणिकायाः ॥ ६७ ॥
दृंचीगुणग्रथितकांचनचेलहृदयचंडानकांशुकविभादरभागशोभा ॥ पर्यंकमंडलपरिष्कृरणं गुरोरर्ध्यापामितानि खिलमेव नितंबबिंबं ॥ ६८ ॥
गर्भे निवेश्य भुवनानि चतुर्दशापि संरक्षितुं कलितनिश्चयया भवत्या ॥ प्राकारमेव रचितं परितो विभूनं गूढं सुवर्णमयमोदरबद्धबंधं ॥ ६९ ॥

7

मुक्ताश्च स्वल्पमपि यान्ति पुरं भवत्याः सम्पाशया सुमनतीं न परिपश्यन्ति ॥ अस्मात्कृष्णभवज्वरतापितानामार्द्रीभवन्ति वदनानि कृतानने ना: ॥७०॥

भ्म

नश्रोपलध्वं मृगिपगपाशिंसुं चिरात्मां वासत्अविद्रुत हृदः परेदवेता ॥ पाः ॥ द्विषय पाधराविनिस्तनदुग्धबिंदुनिर्यद्दाकृरिवाद्भुति हारयष्टि: ॥७१॥

पततदुर्जनमनामदयमें संवेनतस्यास्कूदेवि हृदयं पदमूलदेशः ॥ चापाधिरोहणनिधौ चरणां चलेन सभामनक्लिलसमाक्रमणं कृतानि नू ॥७२॥ श्री:

आस्यायदारुणतरं कमपि स्वभावमन्तर्दुष्कृतकृतापि द्विशिषणाया ॥ गच्छन्ति सायकपदं कुरुमान्यमनिमातुः स्कृतमुपहती क्लिन्नरूपमेया ॥७३॥

पाशांसूणि चक्ररपास्तवभावपंत: संस्तम्भयन्ति यत्नः शापन्ति च सर्वलोकान् ॥ चापं शरं च सकृदेव तव स्मरं ताभ्पाल्लतादधति भोगपपावतीर्णी: ॥७४॥

पाशांकुशान्तवकरपरिरिवं सरागदृप्याः जयन्ति परमार्थविदस्तु धन्या: ॥ एकत्र चापमितरत्र शरं च मध्ये आवर्तयन्ति विषयाविषयाधकृपान्ताः ॥७५॥

उत्कान्तमांतरादिदं करणं जनानां मप्यति चंद्रमितनिकृ श्रुतयो वदन्ति ॥ आस्वादिदम्पमतुदेवि मनोधुनं ध्रुवंतीनं वृष्ठ वदनं चंद्रमास्तिसदीया ॥७६॥ ६

विद्या मनोजननि तावक दंतपंक्तेर्वेधा मदीदृगिति वर्णयितुं क्षमः कः ॥ न संभवा पदमतोव च सासवित्री तन्मूलकं दृपद्मयशा वितनन्तसंरयत्रा ॥७७॥

स्वच्छापि यद्गति न क्लिन्नदन्तपङ्क्तिः स्वच्छत्वनिर्दलितदाडिमबीजपङ्क्ति: ॥ शोभा ॥ नम्पर जा अतिकराधिपपाटलिम्नि चिन्तचिरं परिचयादिति चिंतयामि

अ ईजितत्रिपुरसंभवतवास्मितं च दंधांतरं च तथा भवितसुमेवा ॥ नाच्छिंतयेऽजननिकारणसूक्ष्मरूपस्थूलात्मकं त्रिपुरजांति कृतं स्मितं ते ॥७९॥

त्रि

(8)

मंकुरा दर्शनपरिद्रवद्दलंरंग हंसंगवीनपरिवाहनिभं जनन्याः॥ अंतस्तमोपहमनुस्मरतां जनानां मंदस्मितं भुवनमंगलमस्तु मसे॥ ८०॥ श्रीः॥ प्र
सांसिद्धिकाननसरोरुहदिव्यगंधैः सांद्रीकृतं दुरितकालुष्यताधिवासं॥ तांबूलसारमखिलागमबोधसारं मातर्निधेहि मम वक्त्रकुलाय यां॥ ८
नासामणिस्तव शिवे चिरसंस्तवेन प्रसादहृतमनसि भाति तपोधनानां॥ अज्ञानसंततिनिशायसूचनार्थं माविर्भवन्न सकरदशिकतारकेव॥ ८२॥
तांबूलगर्भपरिफुल्लकपोललक्ष्मताटंकमौक्तिकमणिप्रतिबिंबदंभात्॥ अस्तद्रुपक्ष्मलिकरामललसंपमाद्यं वर्णं बिभर्ति जठरे नववल्लिबिंबं॥ ८३॥ श्रीः॥
दंतश्रियं बकुलवेधांकुरालाभिदंता दंतपदस्फुरपतेरपिदीलयवा॥ इंदुखिधां बतवदंघ्रिरितोधिकांवो नाद्यापिकर्णमतिवर्तितुमीश्वरीयं॥ ८४॥ श्रीः॥
कामं शिवेन रामितं पुनरुज्जगार दृष्टिस्तवातिकृपयं जननि स्तुतिस्सा॥ लीलाप्रसूतपुरुषार्थचतुष्टया या स्तस्याः परं तु सभव भवमुपसवादः॥ ८५॥ श्रीः॥
सोमोजगज्जननि यतियदाहवं दानेंदुकृता परायतिभाभित प्रमार्थैः॥ यः शोववापंनतुवर्तिभव दृगामान्यं प्रोजगत्सृजति न परपथवादः॥ ८६॥ श्रीः
स्वच्छयवत्कृतमतीमपुनर्भवमंकुरुं दृष्टिर्यदंबतव पश्यति दानशौंडा॥ दत्वास्तु पावय पदवीह नतः स्मरामो वशांतमेव भवसागरमुत्तरंगं॥ ८७॥ श्री
वाणीनिकेतनतया घनसारगौराः कल्हारकेसररुचः कृमलानुषंगात्॥ मातुर्जयंति चरणागतलोकचेतोमालिन्यमार्जनवशाद्दसिताः कटाक्षाः॥
आकर्णमुल्लसितमातरपांगदेशे कालांजनेन घटिता नवभाति रखा॥ शेवालपंक्तिरिव [illegible] संततनिर्जिहान कारुण्यपरपदवी कलितानुबंधा॥ ८८॥ श्री

संविदसि त्रिलोक्याः सर्गस्थितिप्रतिहृतिप्रपितानिमेव च्या॥ नामंतरेणनिवहं प्रवविशिष्येत हि मंदु शिवस्य भवती प्रनभिलवा दः॥१००॥ नास्मि त्रावंसत
पति नात्रविवादितया पुनरीस्य प्रवर्तिपादिव दजगस्त्वपरस्त्रा॥ अंतःपुरं तदिदमीदृशमंतरारेरस्मादृशास्तु सुखमत्र न चरंति बालाः॥१०१॥ वसंनिधानरहि
तो मम मातुरेदृशः स्वतंत्र वादरहिता मम मातरविद्या॥ प्रसादभाक्तिरहितो मम मातृवंशस्वाच्छिंतयाविरहितं मम मातरुचायुः॥१०२॥ नंदेवि पादगसि
नादगासि तु मनसे भवति वन्नुपिव बाहुमापिरश्मनः कुः॥ लोमयतां वदवि दन्नेति पामरोहं मातरस्तुति वयि समर्पयितुं विलज्जे॥१०३॥ क्वाचित्कृताकृति दिति
वायिसार्पितानि क्वाचित्प्रमादकलितानि ममांतरंग॥ मोदय महीपमिह यद्धृदितं मयेयवार्हं तं बावि श्वासि पिदीनशरण्यतांते॥१०४॥ स्वालानपास्यविधुराय
न सेकमाहीनज संलगते हिमकरश्चीदृवाकरश्च॥ अंबस्मरे [illegible] यपावितचरणारविंदमानंदलक्षणमपास्तसमस्तभेदं॥१०५॥ चतुरध्यायी रूपं कल
हरसं जनं जगन्मातुः॥ अपरब्रह्ममयं वपुरंतः शशिखंडमंडनमुपासे॥१०६॥ इति श्रीमन्नीलकंठदीक्षितविरचित आनंदसागरस्तवः समाप्तः॥ [illegible]
श्रीरस्तु कार्तिकशुक्ल सप्तम्यां सौम्यवासरे लेखनेन समापितः रादम्हाब्लहोरिकृष्ण॥ श्रीतिलभांडेश्वरार्पणमस्तु॥ श्रीमज्जगदंबिकार्पणमस्तु॥